

IULIU MANIU ȘI TRATATIVELE DE LA ARAD (13-14 NOIEMBRIE 1918) ÎN LUMINA UNOR DOCUMENTE MEMORIALISTICE

Ioana Burlacu

„Tăria luptelor politice stă în claritatea vederilor pe care se bazează, în convingerea cu care acestea sunt susținute. Fără aceasta nu este posibilă perseverența în luptă. Evident deci că membrii unei grupări trebuie să fie pentru căutări în clar cu ceea ce vreau să facă, căci altfel va lipsi și convingerea și perseverența fără de care cea mai nobilă însușire va cădea jertfă fără folos decepțiunii și deziluzionării¹. Am citit dintr-o scrisoare a lui Maniu, datată din anul 1905 și din care din nefericire s-a păstrat doar o singură filă, adresată confratelui său politic Aurel Vlad.

Acest caz politic l-a călăuzit pe fruntașul ardelean în întreaga sa activitate și iată că multe din memorabilele evenimente istorice românești, derulate în prima jumătate a secolului nostru îi poartă pecetea. Un astfel de moment îl constituie tratativele purtate la Arad, în zilele de 13-14 noiembrie 1918 între reprezentanții românilor din Transilvania² și a Consiliului Național Maghiar sub conducerea reputatului sociolog Iászi Oskár, în acel timp, ministru al naționalităților în guvernul Károlyi³.

Contextul istoric în care au loc aceste tratative, precum și derularea lor sunt cunoscute din presa timpului⁴, din studii, articole și documente publicate în reviste de specialitate, din sintezele istorice privind anul 1918⁵. Comunicarea de față își propune doar punerea în lumina unor documente memorialistice⁶ a personalității omului Iuliu Maniu, a rolului său în această oră a istoriei, apreciată de un comentator al vremii drept „preludiu adunării din decembrie 1918 de la Alba-Iulia”⁷.

---

1. Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Aurel Vlad, dosar nr. 6.

2. Din partea Consiliului Național Român au primit mandatul de a trata cu delegația ungară Vasile Goldiș, Ștefan Ciceo Pop, dr. Ioan Erdely, Enea Grapini, Iosif Jumanca și Ion Flueraș. La partea a doua a tratativelor participă și Iuliu Maniu.

3. Din delegație mai făceau parte Abraham Dezső și Bal Kany Dezső, în numele Consiliului Național din Budapesta, contele Teleky, profesorul Apáty Istvan, de la Cluj, Somló Bodog și Vincze Sandor reprezentanți ai Consiliului Național Maghiar din Transilvania, dr. Emil Neugeboren și dr. Strigal, delegați ai sașilor, precum și din numeroși experți oficiali.

4. Vezi „Românul” nr. 5, 1/14 noiembrie 1918, *Tratativele cu ministrul Iászi*, idem nr. 7, 3/16 noiembrie, *Eșuarea tratativelor cu ministrul Iászi*, „Libertatea” nr. 2, 8/21 noiembrie 1918, *Pertractările din Arad*.

5. Vezi Ștefan Pascu, *Făurirea statului național unitar român 1918*, vol. II, p. 120-123.

6. Documentele la care ne referim sunt: Ion Clopoțel, frământările unui an – 1918, Sibiu, 1919 p. 53-54, 63-65; dr. N.B. *Tratativele de la Arad*, publicate în „Adevărul”, 41 nr. 13791 din 2 decembrie 1928, p. 4; Iászi Oskár, *Amintiri asupra desfășurării tratativelor de la Arad*, publicate în „Curentul” I, nr. 320 din 2 decembrie 1928, p. 3. Iakob Géza, *Relatare despre tratativele de la Arad*, publicată în „Aradi Közlöny” 50, nr. 1 din 25 decembrie 1934, p. 38; Iuliu Maniu, *Unirea Ardealului*, Conferință ținută la radio în 24 decembrie 1934, Tip Națională, S.A. Cluj, p. 15 și urm.; dr. Ionel Pop, *O rectificare*, Arhivele Istorice Centrale, colecția Manuscrise.

7. Dr. N.B., *loc. cit.*

Ținem să menționăm de la bun început că toată documentele memorialistice, pe care le aducem în atenție atestă două adevăruri cu semnificații aparte, și anume: în momentul în care Consiliul Național Român soma guvernul maghiar să-i transmită autoritatea politică, administrativă și militară asupra celor 23 de comitate din Transilvania și a Părților românești din comitatele Bichiș, Cenad și Ugocea, el era recunoscut de întreaga populație românească transilvăneană ca singurul for îndreptățit să vorbească în numele poporului român din provinciile subjugate. Al doilea fapt la care ne referim, este acela că răspunsul delegației române la soluția propusă de delegația ungară⁸ a fost dată doar după sosirea lui Iuliu Maniu, Vasile Goldiș cerând suspendarea discuțiilor până la sosirea acestuia. Dr. N.B. aprecia că în absența lui Iuliu Maniu, răspunsul delegației române nu avea greutatea cuvenită⁹. La rândul său Iászi Oskár notează acest fapt astfel: „Românii au cerut suspendarea tratatelor spunând că dl. Iuliu Maniu care este conducătorul lor va sosi în curând la Arad, la ceea ce m-am învoit bucuros”¹⁰. Căci Iászi îl aprecie în mod deosebit pe Iuliu Maniu, considerându-l „omul cel mai deștept și cult al românilor”¹¹. În continuare, Jaszi arată: „Oratorii români și anume domnii Vlad, Lazăr, Goldiș au văzut în propunerile mele respingerea notei C.N.R. Unii dintre oratori mi-au obiectat că nu există nici o cheazășie că ordinea de lucruri propusă de mine se va putea realiza și că feudalismul maghiar nu-și va relua vechiul loc. Pe urmă, au afirmat că suveranitatea se integrează în dreptul de autodeterminare și că numai preluarea imperiului (puterii) va putea aduce în sânul românilor liniște. Fără de acestea nu s-ar putea garanta nici provizoriu siguranța personală și a proprietății. La replică, am susținut că nu este bine să complicăm situația gravă în care ne găsim prin discutarea chestiei suveranității, ci să ne mulțumim cu întronarea provizorie a unui sistem național și loial până la Conferința de pace. O impresie deosebită va face asupra lui Iászi cuvântul rostit de Iuliu Maniu care a exprimat, notează memorialistul, „în chipul cel mai luminos și mai franc” punctul de vedere românesc. „La noi – a spus dl. Iuliu Maniu – vorbește sentimentul unității naționale. Suveranitatea este în stăpânirea națiunii române și dânsa vrea să uzeze de acest drept al suveranității. Adunarea Națională suverană a românilor va decide dacă Ardealul se va despărți de Ungaria sau dacă va rămâne în granițele ei actuale într-o confederație cantonală?”¹¹. Cu privire la obiecțiunile părții maghiare, și anume că instalarea puterii de către români echivalează cu deposedarea drepturilor naționale ale sașilor și ungarilor, Iászi relevă spusele lui Maniu că în națiunea română trăiește cu adevărat spiritul democratic și că executarea puterii de către aceasta va da necondiționat minorităților maghiar

8. Delegația maghiară a acceptat în principiu cererea părții române, din 10 noiembrie 1918, de a prelua administrația în comitatele menționate, preconizând însă o altă delimitare teritorială a acestora, dar numai sub forma provizorie a unor autonomii administrative fără recunoașterea suveranității politice, fără drept de reprezentare în politica externă.

9. Dr. N.B., *loc. cit.*

10. Iászi Oskár, *loc. cit.*

11. Iakob Geza, *loc. cit.* referindu-se la lucrarea lui Iászi Oskár, *Calvaria ungară, renașterea ungară. Sensul, însemnătatea și învățămintele celor două revoluții (Viena, 1920)*.

și germană deplină libertate națională, politică și culturală. „După impresionanta cuvântare a domnului Iuliu Maniu, i-am mulțumit că a clarificat situațiunea. Domnia sa – spune Iászi în continuare – vrea să hotărască definitiv asupra chestiunii suveranității, iar eu nu pot accepta o asemenea soluție, pentru că aceasta nu depinde de noi, ci de conferința generală a păcii. După aceasta am încercat din nou să concretizeze propunerile mele, rugând C.N.R. să încercăm o întronare în baza acestor propuneri, o nouă ordine de lucruri provizorii”¹².

Este bine știut că cea de-a doua propunere (în 11 puncte) a părții maghiare – considerată de Iászi mai largă și mai satisfăcătoare – nu aduce schimbări spectaculoase, în esență, punând bazele edificiului Ungariei pe sistemul cantonal al autonomiilor naționale, propunere pe care, în ultimă instanță, o considera ca simplă soluție până la Conferința de pace. Propunerea este respinsă cu toată fermitatea de Aurel Lazăr care motivează că dreptul de autodeterminare oferit nu investește națiunea română cu putere de execuție.

Acest fapt nu-l surprinde în mod deosebit pe Iászi care notează cu luciditate în memoriile sale. „Încă înainte de angajarea tratativilor am știut că românii nu pot fi convertiți la nici un compromis pe temeiul unității teritoriale”¹³.

Documentele la care ne referim reliefează unitatea de vederi a frunțașilor români, siguri de faptul că pe umerii lor apasă o mare răspundere și conștienți că pentru viitorul lor există o singură soluție. Iată cum e redată această idee de Iuliu Maniu în evacarea făcută la radio în ziua de 24 ianuarie 1934 „În zadar a fost stăruința guvernului unguresc de a câștiga pe români cu cele mai seducătoare promisiuni, în zadar a fost rugămintea și amenințările arhiducelui Iosif, adresate trimisului Consiliului Național, Alexandru Vaida Voevod, de a cere orice, căci toate se vor împlini, numai alăturarea către România să nu se decidă, în zadar a fost stăruința ministerului ungar Iászi Oszkár, în Arad și pe urmă la Budapesta de a îndupleca pe români la acceptarea unei soluții tranzacționale, în zadar pentru că întreaga suflare românească era tranșantă în atitudinea ei: unire sau moarte”¹⁴.

Această atitudine fermă, curajoasă, francă a părții contractante române e relevantă de Ion Clopoțel în memoriile sale: „Bărbații noștri – nota acesta – autorizați cu conducerea tratativilor nu s-au lăsat orbiți de datele statistice tendențioase¹⁵, nu s-au lăsat înfrânți de teama că nu vor putea face față necesitățile statutului nou român independent, nu cad în nici o dilemă că nu vor putea satisface principiile wilsoniene în ce privește soarta minorităților maghiare și săsești și nu s-au lăsat nici terorizați de incursiunea bolșevismului ... Partea contractantă română n-a voit să încheie cu domnul Iászi un compromis nedemn care ar știrbi interesele noastre vitale nici provizorate care pot servi de arme în mâinile cuiva contra noastră la conferința de pace. Am cerut să fim satisfăcuți integral”¹⁶.

12. Iászi Oszkár, loc. cit.

13. Ibidem.

14. Iuliu Maniu, loc. cit.

15. Vezi dr. Romul Boilă, *Datele statistice ale ministrului Iászi în lumina adevărului* în „Românul” (Arad) an VII, nr. 9 din 6/19 noiembrie 1918.

16. Ionel Clopoțel, loc. cit.

În sfârșit ne vom opri în cele ce urmează asupra unui document memorialistic ceva mai aparte scris după mulți, mulți ani de la evenimentele la care se referă. Autorul lor, dr. Ionel Pop scriitor, fost avocat, unul dintre secretarii Adunării Naționale a Unirii din Alba-Iulia, de la 1 decembrie 1918, după cum se semnează el însuși, în urma publicării unui fragment a memoriilor lui I. C. Duca în revista „Flacăra (nr. 35 din 27 august 1918) își face o datorie de onoare din a-și depăna amintirile, pentru a rectifica unele date și aprecieri considerate de memorialist neconforme cu realitatea. Cu acest prilej Ionel Pop evocă personalitatea lui Iuliu Maniu schițându-i o scurtă biografie politică, meritând a fi cunoscută.

De la bun început, memorialistul ține să aprecieze că, vechiului regat (cum îl cataloghează I.C. Duca), întreaga activitate a lui Iuliu Maniu a fost o dărză și neîncetată luptă împotriva „ideii de stat maghiar asupritor”, luptă purtată cu un adânc sentiment de iubire, de atașament față de vechea Românie, îndreptând gândirea și acțiunea politică a românilor ardeleni, în toate formele politice de atunci spre țelul final: Unirea Transilvaniei cu Vechiul regat.

Și pentru a fi mai elocvent I. Pop aduce în atenție două momente de la cele două poluri ale activității politice a lui Maniu desfășurate în condițiile statului ungar.

„Iuliu Maniu avea abia 19 ani în 1892, când fiind student universitar la Budapesta, trece Carpații clandestin, „pe vama Cucului” ca să iee parte la un congres al studenților din România, care se ținea la Roman. Având o parte activă la acel congres, ca reprezentant al studențimii române din Transilvania, în taină, împreună cu câțiva colegi din regat, întemeiază o alcătuire conspirativă în scopul acțiunii iredentiste, de unire a Ardealului cu România. Atunci Iuliu Maniu face în scris următoarea declarație, păstrată până azi în fotocopie:

„Declarație

„Jur pe Dumnezeu, pe conștiință și onoare că îmi voi jertfi viața pentru triumfarea cauzei românești, luând parte la revoluția ce o pregătim.

ss. Iuliu Maniu”

Iuliu Maniu a rămas credincios în toate faptele lui politice și particulare acestui jurământ din tinerețe, până la marea zi a Unirii Transilvaniei cu România.

În zilele pregătirii actului de la Alba Iulia se situează la un alt pol, un moment caracteristic pentru mentalitatea politică a lui Iuliu Maniu.

La începutul primului război mondial, guvernul maghiar de la Budapesta i-a cerut lui Iuliu Maniu să dea o declarație de fidelitate față de statul ungar, față de monarhia austro-ungară. Maniu a refuzat fără nici un echivoc. Ca pedeapsă a fost recrutat în oștire, cu toată vârsta lui, cu tot dreptul de a fi lăsat la vatră în calitate de avocat consilier al Mitropoliei din Blaj. Trimis pe front ca simplu soldat, a suferit ani de zile cele mai amare și grele privațiuni și primejdii. În toamna anului 1918, declanșându-se revoluția și dezmembrarea armatelor austro-ungare, Iuliu Maniu, care se găsea pe frontul italian, a părăsit locul de luptă, a venit la Viena și a avut o vie activitate (în acord cu Comitetul Național

Român din Transilvania) închegând un nucleu de armată românească din ofițerii și soldații români, care se întorceau de pe fronturile desmembrate.

În timpul acesta, acasă, la Arad, Comitetul Național, după declarația memorabilă a lui Vaida din Parlamentul de la Budapesta, pregătea adunarea ce urma să decidă soarta Ardealului".

La mijlocul lui noiembrie 1918 a sosit la Arad trimisul guvernului de la Budapesta, ministrul Jászai Oszkár, cu o delegație numeroasă pentru a trata cu Comitetul Național Român viitorul situației românilor față de „patria maghiară”. Două zile, 13 și 14 noiembrie au urmat vii discuții, până ce Jászai, pierzându-și răbdarea a întrebat: „în definitiv ce vor românii?” Vasile Goldiș l-a lămurit: Ca și totdeauna în trecut, Comitetul Național nici de data aceasta nu vrea să iee o hotărâre și să dea un răspuns definitiv, fără a avea părerea lui Iuliu Maniu. Acesta, chemat urgent de la Viena, se găsește în drum spre Arad.

A doua zi sosind Iuliu Maniu s-a continuat ședința cu Jászai. Acesta, adresându-se direct lui Maniu, întreabă din nou: „Ce vor românii?” Comitetul Național ce propunere va face Adunării Naționale convocate la Alba Iulia, pe data de 1 decembrie?

Iuliu Maniu i-a răspuns în două cuvinte: „Teljes elszakás" adică „completă despărțire" (rupere) de Ungaria"¹⁷.

Aceste simple cuvinte ca de altfel și Tratatulele de la Arad, din 13-14 noiembrie 1918, au confirmat în mod definitiv ireconciliabilitatea categorică dintre cele două teze antagoniste, atestând încă odată adevărul din crezul politic a lui Iuliu Maniu: „Tăria luptelor politice cu care acestea sunt susținute".

---

17. Ionel Pop, *loc. cit.*

**IULIU MANIU UND DIE UNTERHANDLUNGEN VON ARAD (13-14
NOVEMBER 1918) AN BANDERN EINIGER HISTORISCHE
URKUNST DOKUMENTAZIONEN**

Zusammenfassung

Auf Grund einiger Memoirendokumente wird die Persönlichkeit des Politikers Iuliu Maniu und seine Rolle in der Entfaltung der Verhandlungen von Arad am 13./14. November 1918 zwischen den Vertretern des Rumänischen Nationalrats und des Ungarischen Nationalrats wachgerufen. Die ungarische Delegation wurde von Iászi Oszkár, dem Minister der Nationalitäten in der Regierung Károly, geleitet.

Die Verhandlungen wurden durch die Note des Rumänischen Nationalrats vom 10. November 1918 eingeleitet. Dadurch wurde die ungarische Regierung aufgefordert, die politische, verwaltungsmäßige und militärische Autorität über die Gebiete mit rumänischer Bevölkerung aus Siebenbürgen (23 Komitate) und Ungarn (3 Komitate), zu übergeben.

Die ungarische Partei formulierte einige Vorschläge, die aber nur ausleichende Lösungen waren und die politische Souveränität der rumänischen Nation nicht anerkannten.

Iuliu Maniu sowie alle Vertreter der Rumänen aus Siebenbürgen lehnte diese Vorschläge ab und zeigte, dass für die Rumänen nur eine einzige Lösung existierte, und zwar die Vereinigung mit Rumänien.